

Clau de Seva

Autor(en): **Erni, Hans**

Objektyp: **Article**

Zeitschrift: **Annalas da la Societad Retorumantscha**

Band (Jahr): **57 (1943)**

PDF erstellt am: **25.04.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-212741>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

Clau de Seva

da Hans Erni.

Nua schai quei *Seva* dil nauclic? Jeu anflel el nigliu sin la carta geografica; damonda pia tiu tat, ch'ei staus duas gadas mistral e sa perquei tut.

Moschapia! Jeu sai gir per oz mo ton de quei liug: El ei in vitget muntagnard de pauc pli che 200 habitonts ed ei situau sin ina biala e fritgeivla terrassa al pei della spunda dil Milar, che sesperda successivamein en la muntogna, formond ils pli bials praus de cuolm e las pli bialas pastiras. Sur ils praus de cuolm sesanflan las aclas, stupents praus bunamein planivs cun clavaus e tegias, nua che la biestga pasculescha il matg ed igl atun suenter la scargada ded alp. Las aclas confineschan cun las alps de Seva, bellezza alps, che nutreschan entuorn 200 vaccas, 150 genetschas, 150 mugias, 180 vadials e 700 nuorsas. Las alps savessen esser anc pli bialas e pli productivas. Bials plauns ein numnadamein surtratgs da muschnas crappa, e las pli bialas palas ein surcarschidas da flur strieduna, che tut admira la stad cun deletg aparti. Ellas savessen maneivel nutrir 50 vaccas da pli, sch'ins savess sedecider de rumir la crappa, de midar las palas en terren productiv e de runcar empau caglias e crestatgiet. Mo quei cunvegn buca als de Seva. Per lur agen diever produceschan las alps avunda, e pli drovan els buc. Ils de Seva ein loschs de lur alps, de lur aclas, de lur praus de cuolm, che dattan in fein de rara qualitat ed odor. Empau sterment fan las plauncas mo igl unviern. Lunsch sur las aclas sedistaccan savens lavinas, che van cun furia a val e caschunan beinduras donnas enorms. Per regla han ellas lur vau regular, en il qual ins vesa ni clavau ni tegia, ni fecler, ni bargun. Mo mintgaton han ellas lur lunas, prendan in' altra direcziun e devasteschan casas e clavaus, tegias e punts, plantas e seivs e tut quei ch'ellas entaupen sin lur cuorsa precipitada. Era persunas anflan mintgaton la mort en la lavina. Ils de Seva perdan perquei buca la curascha e reconstrueschan ils ba-

ghetgs demolai el medem liug, sche pusseivel pli encunter mund, per cha la lavina futida mondi l'autra gada surora senza demolar ils baghetgs. In auter fastedi ei pils de Seva il Faltschet, igl ual che sparta il vitg en duas parts ualti ulivas. El furnescha ad els bein ina exellenta aua de schuar, ch'engrascha praus ed ers meglier ch'il pli car cultem artificial ed era l'aua dil mulin e della reisgia; mo duront tempiastas e fermas plievias ei el in ver dimuni, che sescufla e destruescha funs, vias e rempars e periclitescha schizun ils baghetgs de maneivel della riva. Siu vau daventa d'in onn a l'auter pli largs e pli profunds, e las spundas, ch'eran surcarschidas aunc avon 50 onns d'ogna, badugna e cagloms de tuttas specias, daventan pli e pli teissas e malruasseivlas, de maniera che tut cagliom ei ussa sbuau en la val cun bia material, e pli ch'in pur deplorescha la sperdita de bials tocs praus.

Las autoritads cantonalas ein gia intervegnidas ed han cussegliu alla vischnaunca de far enzatgei, avon che las devastaziuns daventien memia grondas. La pierta della regenza de schar far plans per rempars e plontaziuns refuseschan ils de Seva cun tutta detschartadad. Els teman, che lur autonomia ed indipendenza vegni cheutras pregiudicada. Els han unfriu libertads avunda, sco p. ex. quella d'astgar fabricar e beiver vinars tenor plascher, e quella d'astgar bandunar l'ustria cur ch'ei par' e plai ad els e pertgiran perquei schalusamein lur vegls dretgs e lur veglias libertads.

Quei ch'ei basignus san els far senza cussegl e senza controlla dils organs cantonals. Els catschan mintgaton pals cun la hoia el terren malruasseivel e plontan da tuttas sorts caglias denter la palera, sperond de puder francar cheutras il terren. Mintgaton fan els era rempar cun carpuna, ch'els meinan neutier duront igl unviern sin lur sliusas primitivas. Mo tutta lavur ei pil quac. Ei less luvrar cheu tenor plan comprovau ed approbau dallas instanzas cantonalas.

Aschia vargan onns e decennis, senza ch'ei vegni prestau enztgei de vaglia, ed in bi gi subentra la catastrofa. — Ils de Seva han aunc in tierz fastedi: Ils praus denter il vitg e las aclas han massas fontaunas, che sburflan dalla tiara e schauan igl entir territori. Suenter liungas plievias sesfenda il terren dapertut, ed in bi gi va la bova a val, devastond praus, vias e baghetgs. En tals cass lavura l'entira populaziun gi e notg, emprova d'empidir auters sbuadetschs

e liberescha funs e vias da tiara e crappa. Malgrad lavinas, boas ed inundaziuns bratass negin lur vitg patern cun in auter, e mo, glieud degenerada pretenda che la veta en la planira seigi pli emperneivla e meins stentusa. Als uffons vegn ei mussau gia en scola, che Seva possedi las pli bialas alps, las pli bialas aclas, las pli bialas vaccas ed ils pli bials taur. Perquei ha *Seva* probabel aschi pauca emigraziun. Auter che pupratschs senza casa e prau emigrescha negin. Occupaziun principala ein agricultura e tratga de biestga. Quella ei gie dictada dalla natira. Biestga de qualidad sco cheu dat ei nigliu el vast contuorn. Bia latg dattan las vaccas buc; mo sin exposiziuns districtualas e cantonalas figureschan ellas per regla els emprems rangs. Vaccas e genetschas d'85, 86, 87, 88, 89 e schiuzun 90 puncts ein negina raritad a Seva, e quei gi bia. Per meglierar aunc pli intensivamein la razza bovina cumpra la societad de Seva mo taur de qualidad, ch'astgan mai custar sut 2800.—francs. Gia ils vadials vegnan tratgs e puppergnai en uorden. Mintga vadi survegn meins e meins ses 10 u 12 liters latg a gi e sch'ei manca il latg per la famiglia, ston ils uffons secuntentar cun suppa de frina ed ils carschi cun caffè ner cun vinars. La raziun dils vadials astga mai vegnir scursanida. Perquei prospereschon els aschi bein. Enqualin sededichescha era cun success all'apicultura.

La reisgia da vischnaunca dat per temps lavur e paun a dus u treis luvriers. Dus calgers, treis cusunzas, in fravi, in roder, dus scri-naris, treis lennaris, in vischler, in tartscher ed in muliner han lavur sur onn. Tuts mistergners de Seva gaudan lunsch entuorn in bien num ed anflan bia lavur era els vitgs vischinonts. Quei ston inschar, els ein umens pratics ed inschignus.

En buns onns venda la vischnaunca lenna per in bi daner, e perquei enconuschan ils de Seva ni taglia de vischnaunca ni de baselgia. Avon che pagar dus francs taglia directa, prestan els onz per 20 francs lavur cumina ad onn. Vischnaunca politica e cuminonza ecclesiastica han mo ina administraziun. Stat la vischnaunca politica bein, lu ha era la cuminonza ecclesiastica negins quitaus. Seva ha sia atgna casa de scola, casa de pervenda e baselgia. Ecclesiasticamein ei Seva uss unius cul vitg vischinont, en il qual il plevon ha siu domicil. Priedi fa el denton mintga dumengia a Seva, ina gada allas 9 e l'autra gada all' 1 suenter miezgi. Mo ils priedis

de suenter miezgi han per regla buca buna frequenza, perquei che biars han de far cun la sien e restan pli bugen a casa duront il priedi.

Igl unviern arriva il signur plevon duas gadas l'jamna a Seva per dar instrucziun religiosa als uffons de scola. En cass de baras drova ins mo avisar il caluster, il qual procura lu per tut e notifi-chescha il cass era al plevon.

La populaziun de *Seva* ei sauna e robusta. Il miedi cloma per regla mo glieud empau sculada u degenerada. «Nos babuns han seviu viver e murir senza miedi, e nus duvrein era negin. Cur Diu vul ch'ins banduni quest mund, stuein nus ir, e cheu midan ni miedis ni medisquinas enzatgei.» Aschia argumentan ils de *Seva*.

Per la politica cantonala e federala han ils de *Seva* pauca capientscha. Duas u treis famiglias tegnan la «Gasetta romontscha» e treis u quater «Igl amitg dil pievel». Da votaziuns ed elecziuns dat mintgin sia vusch tenor pareri de sia gasetta.

Ton pli exprimada ed animada ei la politica de vischnaunca. Da decennis existan cheu duas partidas, quella dils descendents de mistral Hercli e quella dils descendents de mistral Gieri cun lur parents, amitgs e cumpars. Las duas partidas ein fermas ualti tuttina, e perquei dat ei savens midadas en las elecziuns dil mistral e della suprastanza. Sch'ils Herclis pon suren, vegnan ils Gieris eliminai dalla suprastanza e da tuttas commissiuns, e buca meglier va ei culs Herclis, sch'ils Gieris victorieschan. Avon onns dava ei adina dispetas e sedadas duront e suenter las elecziuns; ussa respectan tuts ina certa disciplina e selubeschan excess mo en cass exepziunals. Units ein els en la refusaziun de tuts cussegls e propo-siziuns dellas autoritads cantonals ed en la refusaziun de scadin saun progress de vischnaunca. *Seva* havess basegns d'ina nova casa de scola cun stanzas empau pli spaziusas e suleglivas. Pils de *Seva* ei l'actuala casa de scola aunc gitg buna avunda. En quella han lur babs e tats gudio lur instrucziun ed ein d'aventai burgheis de vaglia. Il project d'ereger ina nova casa de scola sustegn perquei mo enqual sculau, ch'ins tegn cheu per fantasts. *Seva* havess era de basegns d'in acquaduct razional. Oz cuora l'aua directamein dal dutg en la fontauna. Sch'il miedi pretenda, che l'aua tschuffa seigi la caschun de guoter e tifus, han umens e femnas mo beffas per talas ortgadads. Dal tifus ei aunc negin mort a *Seva*, ed in guoter po tenor pareri

general aunc mintga undreivel burgheis de Seva purtar aschi bein sco ils babuns han stuiu e pudiu purtar el.

Seva havess era ner basegns de meglieras vias de vischnaunca, de campagna, de uaul e ded alp. Mo cheu ston succeder miracles, avon che la vischnaunca sedecidi de megliarar mo ina via. Bunas vias ein tenor idea ded umens e femnas mo luxus, ed il luxus ei la ruina dil mund.

Units ein ils de Seva era enviers igl exteriur. Da cumin voteschan els en emprema lingia pils candidats de lur vischnaunca, seigien els adherents d'ina u l'aultra partida ed il bia retuornan els da cumin en la pli perfetga harmonia e beinduras cun tgau ualti grevs.

Susteniment pauperil enconuscha la vischnaunca de Seva buc. Sch'ina famiglia croda en miseria, fa la vischnaunca pusseivel ad ella d'emigrar en l'America. Cun quei sistem ha Seva fatg las meglieras experiencias, las qualas han stimulau ella de vender la veglia casa pauperila. Tals cass da susteniment succeden mo mintga diesch onns ina gada. In tal pupratsch, che sto plaunsiu patertgar d'emigrar, ei Paul Petrun u Paul de Seva, sco ins numna el generalmein. Sia casa sper igl ual era aunc avon 20 onns nuotzun en priglel. Mo ussa sesanfla ella en la zona dils sbuadetschs e savess sbuar mintga mument en la val. Mo Paul sefida da Diu e dal bien fundament de sia casa ed ha negina tema. El ei buca intelligent, in pauper planari e nuotzun inschignus. Perquei ei el duvrabel mo tier certas lavurs, che damondan pli forza ch'inschign. Per garantir ad el ina existenza ha la suprastanza lubiu ad el de luvrar mintga gi nua ch'ei para e plai vid vias u egl uaul. Mo sia famiglia ei carschida rapidamein ils davos diesch onns, e sia paga ei aunc adina la medema. Cons uffons el ha, sa el mo, sch'el mira en la bibla, nua ch'el ha nudau exactamein mintgin cun num, gi, meins ed onn de naschientscha e num de tuttas perdetgas de batten. Da l'aultra vart sa el, ch'el posseda oz 50 cunpars u cumars, forza perquei ch'els uffons survegnan da Daniev 50 pettunas emplenidas da peratosta ed uetas. Gl'ei per el negina bagatella de nutrir e vestgir sia famiglia de diesch uffons e de plazzar tonta gianira en sia casetta. Letg cun gravat e bissacca pils uffons posseda el mo in, ed en quel dorman quater dels, dus culs peis engiu e dus culs peis ensi. Tschels dorman en chestas de macaruns sin strom u fein, plazzadas en retscha suen-

ter la preit. Suentar mintga naschientscha viseta el siu cumpar Duf, negoziant dil vitg, e salida el culs plaids: «Jeu drovel puspei ina chesta.» Il negoziant enconuscha siu diever e regala a Paul la pli solida chesta ch'el anfla en siu magasin. Dals uffons drova negin seprender pucau. En lur chestas de macaruns dorman els sco retgs. Per vivonda e vestgadira procuran en cass de basegns buns vischins. Ils uffons ein perquei sauns e viscals e san nuot de mal il venter e mal il tgau, de medischinas e pupergnems. Duront la stad ei Paul nurser en l'alp *Grava*, nua ch'ei tucca ad el de pertgitar 700 nuorsas dil liug u jastras. Il temps de stad ei in temps de deletg per l'entira famiglia, la quala passenta l'entira stad cul bab en l'alp Grava. Il gi della cargada ei per Paul e sia Trina era in gi de stenta. Ils pli pigns porta Paul en in schierl, in u dus uffons porta la dunna Trina sin bratsch, ed ils pli gronds ston far a pei il viadi de duas uras dal vitg all' alp Grava. Las treis cauras, che furneschan il latg necessari alla famiglia, catschan ils vischanders ad alp cun la muntanera. El fecler dorman mo ils conjugals Petrun. Leu savesen ils uffons strusch durmir pervia della gronda fimera e specialmein era pervia de munconza de plaz. Pils uffons gronds construescha Paul in agen dormitori sper il fecler cun pals, schlondas e cartun. Il dormitori ha neginas finiastras, mo fessas avunda che garanteschon sufficienta ventilaziun. En lur palast alpin dorman ils uffons stupent. En l'aria fina survegnan els fom sco lufs, ch'els doston cun latg caura, pulenta e ris. Bunamein mintga gi porta il bab era ina sadiala tschagrun ed ina sadiala penn, ch'el survegn gratuitamein dals possessurs de vaccas dell' alp Verda. Igl atun retuorna la famiglia biala engarschada el vitg. Empau breigia ha dunna Trina da liberar ils uffons da gruscha e plugs. Pertgei en l'alp de nuorsas ei l'aua aschi scarta, ch'ei vonza buca daguot per selavar e per lavar la vestgadira. Cul temps vegnan ils mattatschs pli vegls piazzai tier purs primavera, stad ed atun. Lur paga ei buca gronda, mo entgins francs, in per calzers ed in per caultschas ein era enzatgei per mattatschs de 9, 10 ed 11 onns. Il meglier vidlunder ei franc *Clau*, ch'ina letg beinstonta senza uffons ha acceptau per agen.

Returnond in atun dall' alp, sto il pauper nurser constatar, che la part davos della casa ei sfundrada per dus speis e sa sbuar mintga mument en la val. In ton dil fundament ei untgiu malamein e duas

travs dil culmar ein sfraccadas da rudien. Paul ch'ei schigloc curaschus avunda, sefida buca pli della cocca e passenta las empremas notgs en in nuegl de maneivel cun sia famiglia. Ils vischins sepor-schan de gidar construir la casa en in liug pli segir. Denton intervegn era la suprastonza communal, la quala recamonda a Paul d'emigrar en l'America cun sia famiglia. En paucs onns hagi el bien agid dals uffons e sappi acquistar leu ina buna posiziun. L'esperienza muossi ch'in um de lavur anfli adina sia buna existencia en l'America. Biars pupratschs de Seva e de vitgs vischinonts senza casa e funs seigien daventai leu purs beinstonts, mistergners u renomai negoziants. En la patria fussien els restai lur veta paupers schurnaliers u fumegls.

La suprastonza semetta en corrispondenza cun Giacun Falun, burgheis de Seva, ch'ei emigrau avon diesch onns en l'America cun ina numerusa famiglia e posseda oz ina dellas pli bialas farms el stadi Illinois. Quel sedeclara immediatamein prompts de procurar lavur a Paul e sia famiglia. El scriva era directamein a Paul Petrun e descriva ad el las bellezias, las relaziuns e las singularitads americanas en las pli vivas colurs. Sia consorta vul d'entschatta buca bandunar la tiara de ses babuns. Cheu ein ses geniturs, ses tats e tattas vivi en stretgas, mo ventireivlas relaziuns. Els ruaussan tuts sil santieri dil vitg patern, e perquei va ei ad ella aschi vess de sereconciliar cul patratg de stuer bandunar per adina siu liug patern. Vesend che Paul ed era ils uffons ein fiug e flomma per l'emigraziun, desista ella plaunsiu da siu plan, de rumaner en la patria, ton pli ch'era il president communal vul aschia e buc auter. Ei dat ussa bia preparaziuns a Seva, sch'ins vul che Paul sappi emigrar aunc duront la stagiun migeivla. La suprastonza ha gia fatg il contract d'emigraziun cun Flisch de Basilea, representant della renomada firma d'emigraziun Zwilchenbart & Cie. a Basilea. Ils cuosts paga la vischnaunca. Oz posseda ella e sa pagar. Dàmaun mauncan ad ella forsa ils daners e perquei eis ei meglier ch'ins selibereschi el dretg mument d'ina pli greva peisa.

Cusunzas e calgers lavuran gi e notg per la famiglia Petrun. La vischnaunca vul sezza, che mintga member de famiglia banduni il liug patern cun in vestgiu niev ed in per calzers novs. Quei che Paul Petrun recava da sia casa e dal pauc inventar mort e vivent astga el tener per sesez pil viadi. Ils uffons, ch'ein aunc fumegls

tier purs dil vitg, ston tuts emigrar cun la famiglia. Ina exepziun fa mo Clau Petrun, ch'ils conjugals Rudon han adoptau. La mumma havess bugen era priu siu Clau en l'America, pertgei uffon ei uffon, e sch'ina mumma ha vegn uffons, ella renunziescha a buc in, era sch'el gauda en autra famiglia ina posiziun privilegiada. Mo cheu camondan Paul Petrun ed ils signurs della suprastonza, ils quals declaran categoricamein che Clau sesanfli els mauns de buns geniturs adoptonds, de glieud beistonta, ils quals el sappi pli tard artar persuls. Era ils conjugals Rudon rogan instantamein de buca prender ad els lur Clau, pil qual els hagien franc quita. Mo era Clau, in giuven de 13 onns, vul haver cheu in plaid en capetel e declara, ch'el banduni sut neginas condiziuns sia buna piazza. Cun quei ei la questiu de Clau deliberada definitivamein.

Finalmein arriva il gi della partenza. La sera avon conta il chor mischedau duas canzuns de comiau avon la casa de Paul Petrun, denter autras era «Ti vul la patria bandunar». Las canzuns van aschi a cor als conjugals Petrun, che omis dus bragian sco uffons. Sch'ei seschass sco buc, els restassen en la patria, sut las boas e lavinas dil car vitg patern, il qual havess era aunc plaz per els. Mo la caussa selai buca pli midar. Els secunfortan cul patratg, ch'ei detti forsa aunc la pusseivladad de returnar suenter gis ed onns en la patria. Enviers la vischnaunca s'oblighescha Paul Petrun per scret de restituir il daner retschert cun tscheins e tscheins dil tscheins, sch'el u ses descendents seanflien baul u tard en la situaziun de saver pagar. Quei han era auters emigrants suttascret; mo entochen cheu ha negin restituiu enzatgei. Era la suprastonza dat negina impurtonza agl «obbligo» de Paul Petrun, il qual ha plaz en scaffa sper tschels documents de medema natira, dals quals plirs han giu fatg meffa ed ein strusch pli legibels. Ins sa denton mai, tgei succeda sin quest mund, e perquei sto ina suprastonza adina esser precauziusa e tralaschar neginas formalitads.

Pils uffons ei la partenza meins dolorosa. Els ein leds, ch'els drovan uon buc frequentar la scola de Seva. Da l'autra vart encre-scha ei ad els de stuer renunziar per adina alla biala veta da pastur.

Il gi de partenza ei in gi de fiasta per l'entira populaziun. Tgi porscha in matg de flurs als emigrants, tgi ina petta, tgi in toc schambun, tgi in toc carn d'armal, tgi in brav andutgel e tgi en-

tgins francs; a tuts engrazian ils conjugals Petrun da tut cor cun egls larmonts. Plaunsiu ei l'entira cumpagnia dils emigrants seplazzada sil carr grond de vitturin Gieri cun lur pauc uorden de viadi; ed il proxem mument svaneschan carr e glieud davos la cantunada della casa d'ustria.

Treis onns suenter l'emigraziun della famiglia Petrun succeda ina terribla disgrazia a Seva. Ad in gi de ferm favugn suonda ina notg de plievgia. Entuorn mesanotg sedistacca la lavina e pren in vau, ch'ella ha mai priu ils davos sissonta onns. Denter auter demolescha ella era ils baghetgs dils conjugals Rudon. Umens e femnas lavuran l'entira notg per liberar silmeins la casa. L'auter gi entuorn las 8 anfla ins ils conjugals Rudon morts sut neiv e travs en lur dormitori. Emprovas de clamar els en veta han negin success. Els han omisdus grevas blessuras, ch'han stuiu caschunar ad els la mort, e pusseivel eis ei era ch'els han stuiu stenscher sut quei immens material de crappa, tratsch e neiv. En in auter encarden della casa anfla ins plaunsiu Clau Petrun sut ina trav, ch'ei pusada d'ina vart sin il mir e de l'autra vart sil plantschii della stanza. La trav ha aschia protegiu Clau dalla mort segira. El ei gitg senza schientscha e revegn mo plaunsieu en la tgira de buns vischins. Clau ha bein in per nodas blauas, mo neginas blessuras internas ed ei paucs gis suenter la disgrazia Clau sco avon. Suenter la casa vegn era il nuegl liberau dallas massas neiv. Ins drova buc cavar gitg, ch'ins auda il burlem della biestga, ina enzena che buca tut ei piri. La part sura dil baghetg ha la lavina purtau cun pavel e maschinas en la val profunda. La palaunca dil nuegl ei sfraccada; mo ils animals ein per miracla aunc en veta. Ina vacca ed ina gene-tscha ein blessadas e ston vegnir mazzadas immediatamein. Autramein ha il muvel pitii negin donn. La disgrazia de Seva fa sensaziun en l'entira tiara. Ils biars deploreschan la mort prematura dils buns conjugals Rudon, che tut stimava e carezava. Mo dus u treis parents, che simuleschan cordoli, lain percorscher ina satisfaziun diabolica. Aunc avon la sutterrada dils disgraziai vulan els saver dal notar, sch'ils conjugals Rudon hagian adoptau en tutta fuorma Clau Petrun. Els han bein giu incumbensau il notar de concepir igl act d'adopziun, ch'els duevan suttascriver la sera avon la disgrazia. Lavurs urgentas ston haver impediui els de visitar il notar. Els parents san usa avunda. Els fan valer lur dretgs d'ierta,

e Clau Petrun stat cheu culs mauns vits e privau dalla tgira de buns geniturs.

Per el entscheiva ussa in' autra veta. D'emigrar en l'America tier ses geniturs sedosta el cun peis e mauns. Ins dat ad el in ugau, che procura ad el per piazza de fumegl tier Risch Cadruvi, in bien pur dil vitg. In mattatsch ferm de 15 onns, che mulscha sco in carschiu ed exequescha cun rar inschign tuttas lavurs purilas, savess mintga pur duvvar.

Ad in liung e freid unviern suonda ina primavera de rara bellezza. A miez avrel han ils umbrivauns aunc massas neiv. L'aura ei schetga e freida. Il tschiel ei il bia serein; mo l'aura sut ha adina il surmaun cun ses vents crius. Entuorn la fin d'avrel semida la temperatura. Favugn, sulegl e plievgia fan miraclas enteifer paucgis. La neiv svanescha cun forza era els umbrivauns. Flurs e jarvas creschan sin mintga crap. Las spundas alpinas ein terreinas e verdas entochen sisum. Ils praus de casa han fenadas, e la pumera flurescha marvigliusamein. Era ils utschals selegran dil bi temps primavaun e concerteschan dalla damaun alla sera. Il pur sedrova d'arar per saver catschar ad acla ils schetgs e suenter era las vaccas. Las aclas ein derar stadas aschi bialas da quei temps. Sche la vegetaziun progredescha aschia san ins cargar las alps aunc avon miez zercladur.

Bellezia gi de matg; Risch Cadruvi va oz ad acla cun siu entir muvel, quater vaccas, treis genetschas, treis mugias, quater vadias e treis salvanoris. Il medem gi van aunc dus auters purs de Seva, ses sulets vischins de Faluns dadens, ad acla. Els possedan leu ina tegia communbla, en la quala ils treis purs caschan dapi decennis da cuminonza. Il latg de diesch vaccas dat tuttina in pulit toc pischa-da ed ina pulita magnucca. Tschagrun dat ei negin a Faluns dadens; aschia survegnan ils otg salvanoris schirun entir, ch'engrascha els stupent. Directur digl entir menaschi ei uonn Clau Petrun, il vegl de sis mattatschs. El peisa e noda il latg e cascha per l'entira cumpignia. Sper las quater vaccas de siu patrun mulscha el regullarmein aunc treis u quater vaccas dils vischins. Ils mattatschs de Faluns dadens han buca biala veta. La damaun levan tuts allas tschun, pervesan il muvel, mulschan las vaccas e portan il latg en tegia. Ils pli giuvens preparen denton igl ensolver, che consista ord panetscha u ris en latg. Ei vegn adina cuschinau comunabíamein.

In gi furnescha in la frina u il ris e l'auter gi in auter. Glei adina in bi mirar, co tuts scadeinan lur tschaduns el medem parlet e sedrovan de consumar la buna panetscha u il ris en latg. Suentar solver tucca ei a dus de lavar parlet e barcagls, ferton che tschels libereschan la biestga e catschan ella els muletgs. Entuorn las dudisch catschan els la biestga dalla pastira. Ils emprems gis survegnan las vaccas era da miezgi in bratsch fein, pli tard vegnan ellas pervesidas mo la damaun e la sera. Ils schetgs survegnan ils emprems gis mo la sera lur bratsch fein, ed ils davos gis survegnan el nuotzun en nuegl.

Da miezgi dat ei in bien gentar, che consista sco il solver en panetscha u ris en latg. Suentar gentar ha mintgin sia lavur speciala. Il signun ed il zezen fineschan de caschar e tschels quater mattatschs runan neutier lenna de caschar e cuschinar sin lur targliuns. Allas treis vegn la biestga puspei catschada per duas u treis uras sin la pastira e la sera serepetta la lavur della damaun. Suentar tscheina, che consista mo ord paun e latg, gauda tut la libertad. Mintgaton passentan els la sera a Faluns dator, nua ch'autras gruppas pintgas e grondas han lur menaschi communabel. Cun rar deletg teidlan els cheu las praulas e schaulas de gl'aug Durisch, che vegn mai enfis de raquintar. Mo cur el plaidda da striegn, da strias e striuns, che sesluetan tras tegias e nuegls, tras uauls e campagnas e sezuppan en mintga fendaglia, lu daventan ils mattatschs malruasseivels en treglia e siuan beinduras dalla tema. Clau Petrun, al qual Risch Cadruvi ha confidau la direcziun e la surveglionza sur tut, procura che tut sto ir en treglia il pli tard la sera allas 9.

Dapi dus gis retuornan ils quater mattatschs pli giuvens empau tard cun lur targliuns lenna. Perquei admonescha Clau oz els de buca sefermar memia gitg per via e d'evitar la greppa ed auters loghens prigulus. Per l'ina drovi el la lenna per caschar e per l'autra seigi el responsabels era per els.

L'admoniziun ha igl effect cuntrari. «Pertgei scumonda el a nus d'ir per la greppa?» sedomondan ils mattatschs. In vul saver, ch'ins anfli stupenta semperviva el tschenghel de Platta-nera, in auter vul haver viu leu bialas gelgias cotschnas ed in tierz festa culeischan de rara bellezza. Al tschenghel meina mo in trutg de catschadurs. Prigulusa para l'ascensiun buc, pertgei ils mattatschs pli gronds ein ils biars traversai ina gada u l'autra il tschenghel

senza ch'ei seigi succediu zaçu ina disgrazia. Oz pon ils quater mattatschs buca resister alla tentaziun d'ascender il tschenghel de Platta-nera. L'ascensiun ei propi nuotzun prigulusa. Ils mattatschs triumfeschan e giban, e mintgin ornescha la capiala cun ina gelgia cotschna. Pli difficultusa ei la descensiun. Pieder Cadruvi, fegl de Risch Cadruvi, il pli temeletg de tuts, sbaglia anetgamein il pass e rocla sco in cani al pei della nauscha Platta-nera. Tschels datgan negin prighel ed ein en in gie — na tier il mattatsch disgraziau, che sesanfla cheu en ina terribla sanganada e senza schien-tscha. Ils mattatschs cargan il disgraziau sin in targliun e transportan el en prescha tier la tegia, nua ch'ins prepara ad el in bien letg lom. Tuts mattatschs bragian e raquentan cuortamein nua e co la disgrazia ei succedida. Morts ei Pieder buc, quei sa Clau bein avunda. Examinond la membra dil disgraziau, sto el constatar, ch'ina comba ei rutta, e probabel ha el aunc autras ruttadiras. Negin vul notificar la disgrazia al bab dil disgraziau. Perquei serenda Clau sez el vitg ed anfla leu la patruna en iert. Clau raquenta ad ella sanglutond la tresta disgrazia. Il miedi ei oz casualmein en vischnaunca, e perquei sto Clau cumpagnar el immediatamein a Faluns dadens tier il disgraziau. El ligia provisoricamein la comba rutta e prepara in bien letg de fein sin in targliun. Denton arrivan era dus umens de Faluns dator sil plaz, ils quals gidan transportar il pauper Pieder el vitg. Risch Cadruvi ei absents en campagna e retuorna el mument, che Pieder vegn purtaus en casa. Ins ha strusch raquintau ed el la disgrazia, ch'el buorla sco in selvadi e smanatscha de sturnir Clau, che seigi la cuolpa de tut. Per dar megliera expressiun a ses plaids dat el ina slaffada entuorn las ureglias a Clau, arva igl esch e catscha el sco de catschar in tgaun ord stiva. Buc avunda cun quei, el persequitescha il mattatsch cun in bastun e garescha, che l'entira casa strembla: «Lumpun che ti eis, neu buca pli avon mes egls, e sche miu Pieder miera en consequenza della disgrazia, sturneschel jeu era tei. Has capiu, ti miserabel scroc.» Tuts presents seprendan puccau dil pauper Clau, ch'ei evidentamein dil tut innocents. Gie, el ha schizun admoniu ils mattatschs de buca serender el prighel, e tuttina ha negin la curascha de cuntergir a Risch Cadruvi, ch'ei aschi agitaus, ch'el sa buc tgei ch'el fa. Ins sto perquei perdunar ad el siu secuntener enviers Clau.

Plirs gis ei Pieder en prighel de veta. El ha rut ina comba e

slugau in schui. Tgau e dies ein plein nodas, e tenor tutta pareta ha el era blessuras internas. Il fatg, ch'il disgraziau spida plirs gis saung, fa empau tema al miedi. Pieder ei denton de ferma constituziun e revegn d'in gi a l'auter. Dus meins pli tard ei la ruttadira della comba sebuglida ed era il schui ei medegau dil tut. Oz schess negin, che Pieder fus staus l'unfrenda d'ina aschi terribla disgrazia.

E Clau Petrun? Buca ch'el havess giu tema de vegnir sturniu da siu patrun Risch Cadruvi. Avon cha quel havess smanau ina frida havess Clau applicau gia la secunda a siu adversari. A Seva smanatschan aunc biars cun mort e mazzaments en lur agitaziun. Biars fan talas smanatschas schizun enviers ils uffons. Smanatschas sco: «Jeu rumpel a ti las combas, jeu strubegel a ti il culiez, jeu sturneschel tei» e tontas autras fan denton ni tema ni sensaziun. Tut sa, ch'igl ei buca menegiau aschia e che negin fuss el cass de sturnir ina persuna. Aschi crudeivels ei negin habitont de Seva. E tuttina ha questa scena fatg tala impressiun sin Clau, ch'el vul buca rumaner pli gitg a Seva. El ei aunc sut ugadia; mo igl ugau e la suprastonza lubeschan ad el de serender a S. Gagl tier siu padrin Rest Culari, nua ch'el ha buna occasiun de frequentar la scola e d'emprender in mistregn. Rest Culari retscheiva cun bratscha avierta siu figliol Clau, pil qual el ha adina giu gronda sinpatia ed al qual el ha tarmess regularmein de Daniev in vestgiu ed in per calzers ed aunc entgins francs suren. Siu cumpogn de scola e cumpar Paul ha el susteniu repetidamein cun discretas summettas, ed avon che Paul emigreschi en l'America ha el tarmess ad el bials 200 francs. Mo quei ch'el ha fatg per siu cumpar Paul e sia famiglia encrescha buc ad el; anzi, el vul era far siu puseivel per che siu figliol Clau daventi in bien e nizeivel commember della societad humana. Clau frequenta dus onns cun oreifer success la scola secundara de S. Gagl. In dun spizial ha el pils lungatgs moderns. Per seperfeczionar aunc meglier el franzos passenta el ina stad tier in pur de Moudon el cantun Vad, nua ch'el ei sfurzaus de plidar franzos culs patruns e lur uffons. Duas seras ad jamna pren el aunc uras privatas d'in scolast dil liug, aschia ch'el plaيدا perfetgamein franzos suenter treis meins. La secunda stad passenta el tier in pur de Roveredo, nua ch'el ha eccellente occasiun d'emprender talian. Quei cuosta tut in pulit daner: mo Rest Culari vul aschia e paga da

legher cor tuts cuosts. Il padrin vul che siu figliol emprovi da far carriera en la hotelleria. Suentar siu retuorn da Roveredo survegn el ina piazza de contabilist el hotel della Staziun; mo questa veta retratga denter quater preits plai buca ad el ed accepta empau pli tard ina piazza de portier ad Interlaken. Igl unviern occupescha el ina medema piazza a Menton, la primavera ina tala a Meran e la stad ina megliera piazza de portier a San Murezzan. Aschia va ei plirs onns d'in liug a l'auter e d'in hotel a l'auter. Denter las singulas sesiuns ha el aunc occasiun de prestar survetsch per la patria, la scola de recruts e tuts quater cuors de repetiziun. Per far carriera vul ei era enconuscher perfetgamein igl engles. El ha bein giu empau instrucziun el lungatg engles, il qual el capescha buca mal; mo el ughegia buc de conversar culs jasters e cun ses collegas en quei lungatg. In amitg e collega procura ad el ina piazza de portier el hotel Victoria a London. Cheu sto el plidar ed emprender engles, e paucs meins pli tard plaيدا el perfetgamein engles. El ei aschi capavels en siu survetsch ed ha aschi stupentas manieras, ch'il patrun confida ad el dus onns pli tard la piazza de vicidirectur u chef de recepziun sco ins numna el lungatg dils hoteliers. Clau Petrun ei era in fideivel commember dil club svizzer a London, en il qual el fa pliras preziusas enconuschientschas. D'in cumpatriot de Seva auda el, che Pieder Cadruvi seigi ussa in stupent giuven grond e ferm, che presti survetsch tier l'artilleria de muntogna, nua ch'ins sappi duvrar mo umens sauns e fermes. Mo el sesenti adina malventireivels pervia dil secuntener de siu bab enviers siu fumegl Clau. Era Risch Cadruvi senti remiers de conscienza e remediass bugen siu malfatg, sch'ei fuss zaco pusseivel. Pieder ha dumandau a Sogn Gagl sia adressa, la quala Rest Culari hagi buc saviu indicar. Clau Petrun scriva immediatamein ina biala brev a Pieder Cadruvi e regala ad el ina cadeina d'aur sco enzenna d'ina veglia amicezia interutta per plirs onns e puspei renovada. La brev de Clau caschuna letezia e satisfacziun immensa en casa Cadruvi. Bab e fegl scrivan liungas brevs a lur anteriur fumegl e rogan el per perdun per tut malfatg ed entiert commess ad el en in mument de terribla agitazione. Da quei mument naven sescrivan Clau e Pieder regularmein en pigns intervals. Las novitads de Seva legia Clau adina cul pli grond interess, cumbein ch'el ha atgnamein neginas relaziuns pli cun siu vitg patern.

El club svizzer a London fa Clau Petrun era enconuschentscha cun ina simpatica giuvna de Trin, ina certa Maria Caprez ch'occupescha cheu ina buna piazza de contabilista en in negozi de fier. Clau Petrun frequenta cun ella savens concerts e teaters, ed in bi gi pretenda ina femna de Trin, sas quella della buca gronda che sa tut ed auda schizun las tschaguolas a crescer, che Maria Caprez maridi in grond hotelier de London.

Gl'ei ver, Clau e Maria ein spus; mo els han notificau quei a buca persuna e portan era buca ils anials.

Denton succeda enzatgei, ch'il spus gnanc sminavan. El hotel Victoria sesanfla dapi treis jamnas ina nobla famiglia englesa, Dr. Otto Cram cun siu fegl Robert e sia brit Clotilda. Dr. Cram ei ina autoritad en scienziass naturalas, ch'ha già fatg diversas impurtontas invenziuns. Mo el ha giu avon dus onns ina greva molsogna dil tschurvi e suenter ha el mintgaton fermas attaccas epilepticas, las qualas smanatschan de daventar plaunsiu catastrofalas. Suenter talas attaccas ei Dr. Cram plirs gis senza schientscha e daventa fleivels sco ina muostga; mo el revegn plaunsiu ed aquista en paucas jamnas sia cumpleina forza corporala e spirtala. Sch'ins crei suenter dus u treis meins ch'il bien professor seigi ussa medegaus dil tut, serepeta in bi gi l'attacca epileptica cun aunc pli gronda vehemenza. Ils miedis sesanflan cheu avon in legn. Tgi cusseglia alla famiglia de collocar il malsau in in institut d'epilepsia, tgi recamonda de survegliar el bein e mirar ch'el crodi buc sin la fatscha e stenschi, quei seigi probabel tut quei ch'ins sappi far en quei cass singular. Dapi l'entschata della malsogna ha la famiglia Cram engaschau ina persuna, ch'ha de far nuot auter che survegliar e gidar il bien professor. Alla famiglia Cram plai il chef de recepziun dil hotel Victoria aschi bein, ch'els offereschan ad el questa piazza de survegliader cun la paga favulosa de 20 000 francs svizzers ad onn. Igl engaschement füss ad interim per treis onns, durant ils quals la famiglia Cram vul far in viadi entuorn il mund. La piazza ed ils 20 000 francs ad onn plaschessan buca mal a Clau, mo el ughegia strusch de notificar la caussa a sia spusa. Quella capescha la situaziun ed animescha Clau d'acceptar la piazza. Els ein secunvegna gia pli baul de luvrar e gudignar aunc treis u quater onns avon che maridar. A Trin ed a Seva e probabel en auters loghens romontschs san biars spus de nuot auter che restar spus entochen

els anflan ina existenza e sch'ei cuzzass tschun u sis onns. A Clau ed a Maria emporta ei alla finala pauc nua ch'els vivan quels treis u quater onns, basta ch'ei reusseschi ad els de fundar ina buna existenza. Lur carezia vicendeivla ei aschi ferma, ch'els ein perschadi che ni cuolms ni vals, ni mars ni desiarts ein el cass de separar els in da l'auter. En questa ferma fidonza accepta Clau la piazza offerida, ed in bi gi d'atun s'embarca l'entira famiglia Cram, signur Dr. Cram e siu survient ed ils conjugals Robert e Clotilda Cram cun lur guvernanta per Lissabon en Portugal.

Ils conjugals Cram han notificau a Clau il suondont plan de viadi: London—Canal—Ocean atlantic—Lissabon cun pli liunga fermada—Stretgia de Gibraltar—Mar mediterranea—inslas Mallorca e Minorca cun cuorta fermada — Sardinia—Sicilia cun lunga fermada ad Agrigento — Fermada ad Alexandria—Canal de Suez—Mar cotschna—Ocean indic—liunga fermada a Bombay, India Britanica—China e liunga fermada a Schanghai—Japan cun fermada a Tokio—Australia e fermada a Melbourne—Ocean pacific—Costa occidentala dils Stadis uni dell' America cun liunga fermada a San Francisco—America settentrionala e meridionala cun pintgas fermadas en tuts principals marcaus americans—Buenos Aires e retuorn a London. Quei viadiun crein ils conjugals Cram de saver far maneivel en treis onns.

Cars lecturs, qual de vus seprofitass buc era dell' occasiun de far quei grondius viadi e gudignar dasperas aunc ina pulita facultad? Per quel che fa in tal viadi cun egls aviarts, ei el ina scola pli preziosa che studis de plirs semesters all' universitad; sch'in tal ha buca mo stubla el tgau, el sto acquistar enconuschentschas sufficien-tas per saver occupar ina piazza de professor de geografia e forsa aunc igl uffici de president comunal de Seva.

Per descriver quei viadi less ei temps e notizias e quei maunca oz agl autur della novella. Gl'ei denton ualti segir, che Clau Petrun vegn baul u tard a publicar sias impressiuns de viadi en in cudisch. El che vesa ed observa tut cun agens egls, sa far quei meglier ch'in auter, che sto concepir sia lavur mo sin fundament de notizias jastras.

Il viadi plai stupent a Clau Petrun. Lavur ha el jamnas e meins negina cun siu pauper patrun, aschia ch'el sa dedicar ina buna part dil temps a studis de geografia e de ciencias naturalas, en ils quals las discussiuns cun siu patrun ein de grond avantag. Era il feagl dil

patrun, Robert Cram e sia consorta, converseschan savens e bugen cun Clau.

Clau Petrun sa gitg buca capir, ch'ina famiglia de treis persunas sa viagiàr onns ed onns cun servitur e guvernanta; mo la paga della survitit damonda in bi daner a gi senza quintar ils cuosts de viadi per tuts e las expensas ch'ina tala veta de luxus caschuna. Quei sto gie custar 300 entochen 500 francs a gi; in tal daner gudogna il nurser de Seva gnanc en ina stad. Mo tgei importan 500 francs a gi alla famiglia Cram? Ella ei cunproprietaria d'ina maniera de cotgla en la part settentrionala dell' Engeltiara, che renda ad ella en buns temps gi per gi 10 000 francs svizzers. E dasperas posseda ella aunc baghetgs, frusts e capitals per biars milliuns. Dalla famiglia Cram drova perquei negin seprender puccau.

Las bellezzias dil viadi vegnan stgirentadas d'ina suletta causa, dalla preschientscha della guvernanta Regina, ch'ei adina en la calcogna al pauper Clau. Nua ch'el sevolva, ei era la guvernanta dentuorn cun sia hipocrisia e sias tschontschas unfiseivlas. Pli che Clau evitescha sia preschientscha e cumpignia e pli ch'ella s'avischina ad el cun de tuttas sorts discuors. In bi gi ha ella schizun la gagliardia de proponer ad el de darentar um e dunna, menzionond sia biala facultad a casa e ses gronds respargns fatgs el survetsch della famiglia Cram. Clau dat ad ella ina risposta ed in lavatgau ch'ella haveva buca spetgau. La guvernanta sesenta offendida e fa gis e jamnas ina tschera de bov, mo Clau ha ussa per gitg siu bien ruaus.

Clau e Maria eran secunvegns de sescriver regularmein ina gada il meins. Ils emprems meins va ei stupent, ed omisdus selegran mintgagada gròndamein dellas liungas e bialas brevs, che paran veritabels ligioms d'uniun en in mument nua ch'els ein separai da cuolms e vals. En mintga brev indichescha Clau sia nova adressa, aschia che tuttas brevs della spusa arrivavan promptamein en ses mauns. Il quart meins retscheiva Clau negina brev da sia Maria. Cartend che la brev seigi buc arrivada a siu destin scriva Clau l'autra gada alla spusa, resumond il cuntegn de tschella brev. El survegn puspei negina risposta. Il sisavel meins scriva el ina brev scharschada, giavischond sclariment de quei misterius silenzi. Il siatavel meins arriva finalmein la suondonta cuorta brev de sia Maria:

«Signur Clau Petrun, Hotel National, Alexandria.

Jeu supplicheschel de buca molestar pli mei cun Tias brevs e Tia hipocrisia. Fai la cuort tenor plascher a Tias bialas amitgas de viadi che sescarpan per Tei. Spargna pia tuttas breigias de scriver a mi; pertgei en avegnir refuseschel jeu tuttas Tias brevs senza arver ellas.

Cun duida stema

Maria Caprez.»

Clau ei sco sturniu e sa entiras notgs buca clauder egl. Gl'ei per el negin dubi, che la biala guvernanta, che sto haver copiau ina gada l'adressa de sia Maria, ha instigau encunter el. E cur ella emprova danovamein de s'avischinar ad el, declara el als conjugals Cram, ch'el sappi nunpuseivel viver pli gitg en cumpignia della guvernanta; u ch'ella vegni licenciada enteifer in meins, ni ch'el banduni sia piazza. Ils conjugals Cram se cusseglian bien e gitg cul signur professor, e l'auter gi vegn la piazza visada alla guvernanta. Els arrivon denton a Bombay, nua che la biala guvernanta quitescha il survetsch en la famiglia Cram cun de tuttas sorts smanatschas enviers Clau Petrun, il qual hagi ruinau sia posiziun ord pura scuidonza. La guvernanta survegn l'entira paga aunc per in miez onn ed il daner pil viadi da Bombay a London, e quei malgrad il fatg ch'ella sa entrar paucs gis pli tard el survetsch d'ina famiglia englesa a Bombay. Clau scriva aunc ina gada ina brev scharschada alla spusa, declarond ch'ella stoppi esser d'aventada l'unfrenda de tschuffas intrigas, e per dar pli peisa a ses plaids unescha el alla brev in attestat dils patruns, ils quals declaran expressivamein, ch'il secuntener de Clau durant igl entir viadi hagi caschunau neginas lamentaschuns; el hagi bandunau buc in' ura il patrun, il qual sappi engirar, che siu sedeportar seigi elevaus sur tuts dubis.

Treis meins pli tard arriva la brev sur Bombay a Schanghai els mauns digl adressat. La cuviarta porta la sempla remarca «*Partida*»; mo nua duess ella esser partida? Ei ella forse returnada a Trin? Clau scriva immediatamein ina brev alla suprastonza de Trin, giavischond l'adressa della giuvna Maria Caprez de Trin, pli baul a London. Per las breigias tarmetta el cun la medema posta diesch francs al president communal de Trin. La risposta giavischa el a sia

adressa, Hotel International a Melbourne. La suprastanza rispunda promptamein, declara denton ch'ella sappi dar negina informaziun. Marias Caprez detti ei pliras a Trin, mo d'ina Maria Caprez, London, sappi negin novas. Clau diventa pli e pli malruasseivels. El, il grond optimist ed idealist d'antruras, ei in pauper pessimist, al qual il mund semeglia ina muschna miseria, schliatadad ed illusius. El ei era indifferents enviers tuts eveniments ad enviers tuttas bellezias e remarcabladas dil viadi. Perquei fa era la mort anetga de siu patrun negina impresiun sin el. Pauc avon ch'arrivar a San Francisco ha Dr. Otto Cram stuii render l'olma al creatur. El ha giu exepzionalmein quater meins neginas attaccas epilepticas. Precisamein suenter 17 jamnas vegn el surpriu d'ina tala attacca epileptica, ch'el sededesta buca pli da sia profunda sien. Ins cloma il miedi, il qual constatescha la mort de Dr. Otto Cram, subentrata en consequenza della daguota. A San Francisco ha liug la cremaziun dil defunct. En siu testament ha el exprimiu il giavisch, che sia tschendra vegni sutterrada sil santieri de siu marcau patern. Bia pli impurtonta ei per Clau l'autra disposiziun dil testament, tenor la quala ses artavels ein obligai de pagar a Clau 100 000 francs svizzers pils buns survetschs prestai e pils survetschs ch'el vegni aunc a prestar ad el en avegnir. Suenter la cremaziun declaran ils conjugals Cram a Clau che la mort dil bab hagi sligiau il contract de viadi. El seigi perquei de libertad, mo vegni bonificau per treis onns tenor contract e buca mo per in onn e tschun meins. Ei secapeschi ch'era il viadi da San Francisco a London vegn bonificau ed el. Pils 100 000 francs tenor testament surdat el a Clau in check sin la banca nationala a New York.

Cheu a San Francisco sespartan las vias de patrun e survient. Ils conjugals Cram espriman a Clau lur pli cauld engraziament per la premura cun la quala el ha tractau il bab en gis de sanadad e de malsogna. Mo era Clau Petrun engrazia da tut cor als buns patrums per la gronda confidanza e beinvuglientscha demusada ed el.

Clau Petrun ha buca l'intenziun de sestabilir en l'America; mo aschi spert vul el buca bandunar la tiara dellas miraclas e della cucagna de tuts emigrants. En l'America vivan forsa aunc ses geniturs e ses nov fargliuns. Mo nua anflar els? El pren contact cul consul svizzer a San Francisco e cul president della colonia svizzera

de leu. Els registers dil consulat figurescha negina persuna svizzera cul num Petrun. Mo in amitg dil president della colonia svizzera enconuscha in Toni Petrun, proprietari d'in restaurant de San Francisco. Clau Petrun frequenta in gi quei restaurant e constatescha ch'il possessur ei siu frar pli vegl Toni, ch'ha cheu ina existencia e bien agid dals uffons gleiti carschi. Toni Petrun plaida malamein romontsch e tudestg capescha el buca plaid. Dal frar auda Clau, che la mumma seigi morta avon 14 onns e che tuts nov uffons hagian cumpignau ella al davos ruaus. Avon otg onns seigi era il bab morts; mo dals nov uffons seigien mo quater stai suenter bara. Suenter hagi el neginas novas dals fargliuns e sappi buca, sch'els seigien vivs u morts. Ina sora seigi maridada a New York; mo Toni enconuscha buca sia adressa, gie gnanc la nova schlatteina della sora. Suenter talas indicaziuns ha ei negin senn de mulestar auters consulats svizzers ed autras colonias svizzeras per encurir ils fargliuns, ch'ei evidentamein tuts daventai burgheis americans.

Frequentond ina sera la reuniun della colonia svizzera crei el d'enconuscher sia spusa Maria denter ils presents. Ei quei pusseivel? Co e pertgei duess ella esser emigrada en l'America, propi alla costa occidentala dils Stadis-uni? El fixescha bien e gitg la giuvna, la quala fa sco sch'ella gnanc vessess el. Na, quei sa strusch esser sia Maria. Cun ina buna stgisa s'avischina el plaunsiu alla giuvna e plidenta ella. Gl'ei propi sia Maria, che para aunc adina furibunda enviers el. Auter che gie e na rispunda ella buca a sias damondas. Mo quellas rispostas laconicas tradeschan ina certa malenconia ed in cert cordoli e negin sentiment ded odi u vendetga. A siu giavisch da serender en ina stanza separada per sediscuorer mo paucs plaids, vul ella gitg buca corrispunder. Mo plaunsiu sesan els tuttina persuls alla medema meisa. Clau raquenta cuortamein siu viadi ed il secuntener della guvernanta e presenta ad ella la brev turnentada cun igl attestat dils patrums. Ussa muossa era Maria a Clau la biala brev della guvernanta, che secloma sco suonda en libra versiun romontscha:

«Alla stimada giuvna Maria Caprez, Down Street 1240, London.

Ina buna amitga de Vies spus Clau Petrun ha indicau a mi Vossa adressa. Ei setracta cheu atgnamein da caussas privatas e personalas ch'emportan a mi nuot pli lunsch, e tuttina sesentel jeu

obligada de far attenta Vus sin il miserabel secuntener de Vies spus duront siu viadi naval da London ad Alexandria. Mintga sera pas-senta el en cumpignia de femnas dubiusas cun las qualas el beiba ils pli cars vins e viski surengiu. El serenda mintga sera eivers en sia cabina; jeu hai viu diversas gadas cun mes agens egls ch'el ha bitschau sias amitgas en preschientscha d'autra glieud, ch'ei sescan-dalisada d'in tal secuntener. Divers passagiers han tgisau el al pa-trun, il qual ha smanatschau de licenziar il schuber servitur. Jeu scrivel a Vus questas lingias mo en confidonza senza dar cussegls a Vus. Quei ch'jeu scrivel ei vera verdad, e jeu surlasch a Vus de trer ad uras las consequenzas d'in tal secuntener.

Perstgisei questas lingias, ch'ein dictadas mo dal quita per ina giuvna tradida.

Cun cordials salids

Regina Blanchard, guvernanta dils conjugals Cram.»

Havend legiu igl attestat dils conjugals Cram ei Maria senza perschuada, che la brev della guvernanta ei nuot auter ch'ina tschuffa emprova de separar ils spus per senza saver maridar Clau Petrun. Mo ella ha giu sbagliau il quen e buca quintau cun la fer-mezia de character e cun la correctadad de Clau. L'autra sera visetan els comunablamein ils conjugals Cram en lur hotel a San Francisco. Legend la brev della guvernanta, san els buca capir ch'ei dat tala glieud sil mund. En la conversaziun pareva la guvernanta la buntad e sinceradad senza, ed ussa ston els constatar, ch'ella ei ina persuna perfida senza conscienza e character. Glei bien ch'els ein seliberai ad uras da tala persuna, che havess cul temps franc era enganau els davon e davos.

La malentelgientscha, ch'ha giu caschunau ton cordoli e tonta malemperneivladad ei ussa sclarida. Clau e Maria renoveschan lur empermischuns de carezia e fan plans de maridar plaunsiu.

Clau sa buca capir co e pertgei sia Maria ha bandunau sia buna piazza a London ed acceptau ina semeglionta piazza en in tut auter encarden dil mund. La brev della guvernanta ha giu mess ella en tala agitaziun, ch'ella anfla nigliu ruaus. Dus meins ha ella aunc pudiu resister en sia piazza. Mo plaunsiu ha ina forza magica sfurzau ella de viagiare, s'allontanond pli e pli dal spus malfideivel. Perquei va ei adina encunter sera alla costa occidentala dell' Enghel-

tiara e sur igl Ocean atlantic a New York, nua ch'ella anfla ina buna piazza de contabilista en in negozi. Mo era cheu ha ella buc gitg ruaus, e dus meins pli tard continuescha ella puspei siu viadi encunter sera, senza patertgar ch'ella e siu spus stoppien s'entupar in bi gi, sch'els caminan adina en direcziun cuntraria, in encunter damaun e l'auter encunter sera. Ella traversescha cun la viafier las vastas planiras dils Stadis-uni, surmonta cuolms aults e bass e contonscha plaunsiu San Francisco alla costa occidentala dell' America, nua ch'ella anfla puspei ina buna piazza de contabilista, la quala ella vegn buca ad occupar gitg pli. Pertgei? Vul ella forse viagiari aunc pli lunsch encunter sera? Sur igl Ocean pacific a Japan e China? Na, tutta furia de viagiari ei ussa svanida. Ella marida en paucas jamnas Clau Petrun, cun il qual ella vul passentar aunc entgin temps en l'Amecia. Per maridar vul ei cheu pintgas formalitads. Els serendan senza preavis tier igl ufficial civil ed espriman il giavisch de copular els, ed il proxim mument ein els um e dunna. Aschi semplia sco la copulaziun, ei cheu la separaziun de letg. Sche dus conjugals copulai la damaun s'enriclan de lur pass, san els giavischar e contonscher aunc il medem gi la separaziun. Mo quei daventa buc cun Clau e Maria; lur carezia ei enfermada en ina dira scola d'adversitad, e lur ligia ei solida sco igl itschal.

De sestabilir per adina en l'America ha ni l'in ni l'auter queidas, cumbein ch'els savessen fundar cheu ina buna posiziun cun lur considereivels mieds disponibels. Maria prendess buca nuidis domicil a Trin per saver far empau parada cun siu bi e reh um e per far huz allas bialas de Trin. Clau enconuscha fetg bein las relaziuns de Trin. Quei che fa sterment ad el de sestabilir a Trin, ei il funs memia parcellau ch'inpidescha grondamein la razionala cultivaziun e damonda era pli bia lavur. En quei risguard ein las relaziuns de Seva meglieras. Il funs de casa ei leu il bia entuorn ils baghetgs ed era las aclas ein fetg comodeivlas. Clau sa denton ord atgna esperienza, ch'il funs ei fetg tschercau a Seva. Mo mintgaton venda in pur siu funs per empruar sia fortuna el marcau. E sch'in speculant ha vestas de saver cumprar autrora bienmarcau ina possessiun purila, sedecida el era de vender funs e baghetgs a Seva, sch'els pagan avunda.

Clau sevolva per cussegl a siu amitg Pieder Cadruvi, cun il qual el ei aunc adina en corrispondenza. Per tuttas eventualitads

unescha el a sia brev ina plenipotenza legalisada, che lubescha a Pieder de disponer dil contocorrent de Clau tier la banca cantonala agl import de francs 30 000, pil cas ch'ei fuss leu venal quei mument enzatgei adaftau. Pieder sa tgei che siu amitg giavischa ed ha la competenza de cumprar e pagar per el ina possessiun adattada. Basta ch'il funs seigi endretg, ils baghetgs selain adina renovar ed engrondir. In pli favoreivel mument per cumprar baghetgs e funs a Seva havess Clau buca saviu eleger. Gl'ei in cert Rest Mani, in speculant, al qual ins ha fatg venal a Cuera in bein puril mo per 28 000 francs. La medema summa sto era sia possessiun a Seva pagar. El mender cass ei el decidiu d'unfrir quater u tschunmelli francs, mo buca dapli. El sa ch'ina possessiun purila de manivel de Cuera ei ina vera fontauna de daners. Gia il latg e tuts products agricolans pagan leu bia megliers prezis ch'autrora.

Ils baghetgs de Rest Mani ein en ver Paid buca buns ed era buca cumadeivels. Da l'autra vart sesanfla il funs en la pli fritgeivla localitad de Seva ed ei il bia planivs. Dals aspirants de Seva ha in piert francs 18 000 ed in auter schizun 20 000. El ha denton engrau che quei seigi la davosa pierta. Pieder Cadruvi emprova cun 24 000; mo Rest Mani ei dirs e resta sils 28 000 francs. Pieder propona de parter la differenza de 4000 francs; era quei va buc. Finalmein untgescha Rest per melli francs e lubescha la possessiun per 27 000 francs, remarcond ch'el fetschi quei rebass mo perquei ch'el seigi segirs, che siu fatg mondi en buns mauns, els mauns dil stimau cunburgheis Clau Petrun. Pieder studegia buca gitg ed accepta l'offerta. La brev de marcau vegn fatga e protocollada aunc le medema sera, ed il gi sissu retscheiva Rest Mani l'entira summa de compra de francs 27 000.

Rest secrei de haver fatg cheu in profit de gedi; mo el sto era aunc mirar co el vegn a frida cun la compra dil bein de Cuera. Aschi gitg sco la brev de marcau ei buca protocollada sa ei aunc dar bia midadas.

L'arrivada dils conjugals Petrun a Seva ei in gi de fiasta per l'entira populaziun. Ad interim prendan els albiert en la nova pensiun dil vitg. Denton vegn la casa renovada e moderada da giudem e sisum, ed era il clavau subescha grondas midadas. Ils davos de mars ein ils conjugals Petrun arrivai a Seva, ed igl avrel e matg cultiveschan els sezs ils ers cun agid de schurnaliers. Clau

cumpra cavagl e maschina de segar e raccolta garnezi e pavel cun sia dunna ed in fumegl. La greva lavur entscheiva per Clau suenter la scargada ded alp. Per far il pur vul ei era biestga. Ins fa venal ad el vaccas e genetschas, mo negins animals de qualitat. Vaccas de sur 86 puncts ein buca venalas a Seva. Que ei in dils paucs progress dils purs de Seva, ch'els tegnan la megliera biestga per sesez e vendan mo il rufid. Mo quei che stimulescha ils de Seva de tener per sesez ils megliers animals ei buca il senn de progress, mobein l'ambiziun de saver catschar all' exposiziun mo biestga, che vegn evidentamein premiada en emprema classa. Cheu vegn Pieder Cadruvi en agid a siu amitg Clau. Pieder ei expert cantonal ed enconuscha la biestga sco paucs auters purs della vallada. Clau e Pieder frequentan las fieras d'Andeer, Tusaun, La Punt de Farschno e Glion, cumpran treis bialas vaccas, duas genetschas tumprivas, duas mugias e duas stiarlas per buns prezis, mo buca per prezis de luxus. Sch'ins vul ch'ina fatschenta purila rendi mo empau sa il pur buca cumprar vaccas per 2000 u 2500 francs.

Uonn vul Clau tener tschun vaccas; mo en avegnir vul el trer pli bia vadials e tener pli biars animals giuvens e secuntentar mo cun treis u quatter vaccas. In um sco Clau, ch'ha fatg il viadi entuorn il mund, sto acquistar autoritad en vischnaunca. Ins elegia el bein spert en la suprastanza e pli tard schizun president de vischnaunca. Sche gie ch'el ei nuotzun ambizius e loschs de ses tetels, accepta el ils uffecis confidau ad el, sperond ch'el sappi en tala situaziun promover aunc meglier il progress en vischnaunca. Bien agid ha el dals giuvens, che voteschan tuts per la construcziun d'ün acquaduct razional. cun hidrants ed ina exellenta aua de beiver. Cul temps sedecidan ils de Seva era de construir novas vias de vischnaunca, de campagna, de uaul e ded alp, las biaras cun bialas subvenziuns cantonalas e federalas. Schizun la correcziun dil Faltschet vegn decidida cun gronda maioranza. La tema d'unfrir cheutras las libertads e l'indipendenza de Seva ei totalmein svanida, aschia che negin sestermenta oz d'exquir lavurs tenor plan cantonal e federal e d'acceptar las abundontas subvenziuns per talas lavurs. La correcziun dil Faltschet gartegia aschi bein, ch'el cuorra ussa sco in animal dumiasti en siu vau serraun senza mulestar las rivas, las qualas ein ussa plantadas cun bi uaul de faua.

Il pli grond quitaun han Clau e Maria per l'educaziun de lur

uffons, tschun mattatschs e duas mattatschas. Las mattatschas d'avanavan culs onns excellentas mummas e casarinas ed ils mattatschs umens de vaglia, sco lur antenats d'ina vart, ils enconuschents mistergners de Trin, ch'imponevan dapertut cun lur statura, curascha, forza e perseveronza.

Quei ch'ils Petrums interpretavan meinau els era a fin. Las difficultads san esser aunc aschi grondas, insuperablas ein ellas mai. Perquei gaudan els dapertut aschi bien num.

Sche Seva ei oz in vitg, en il qual domineschan senn de progress e senn social, ei quei d'engraziar buca en davosa lingia a Clau Petrun ed a sia descendenza.